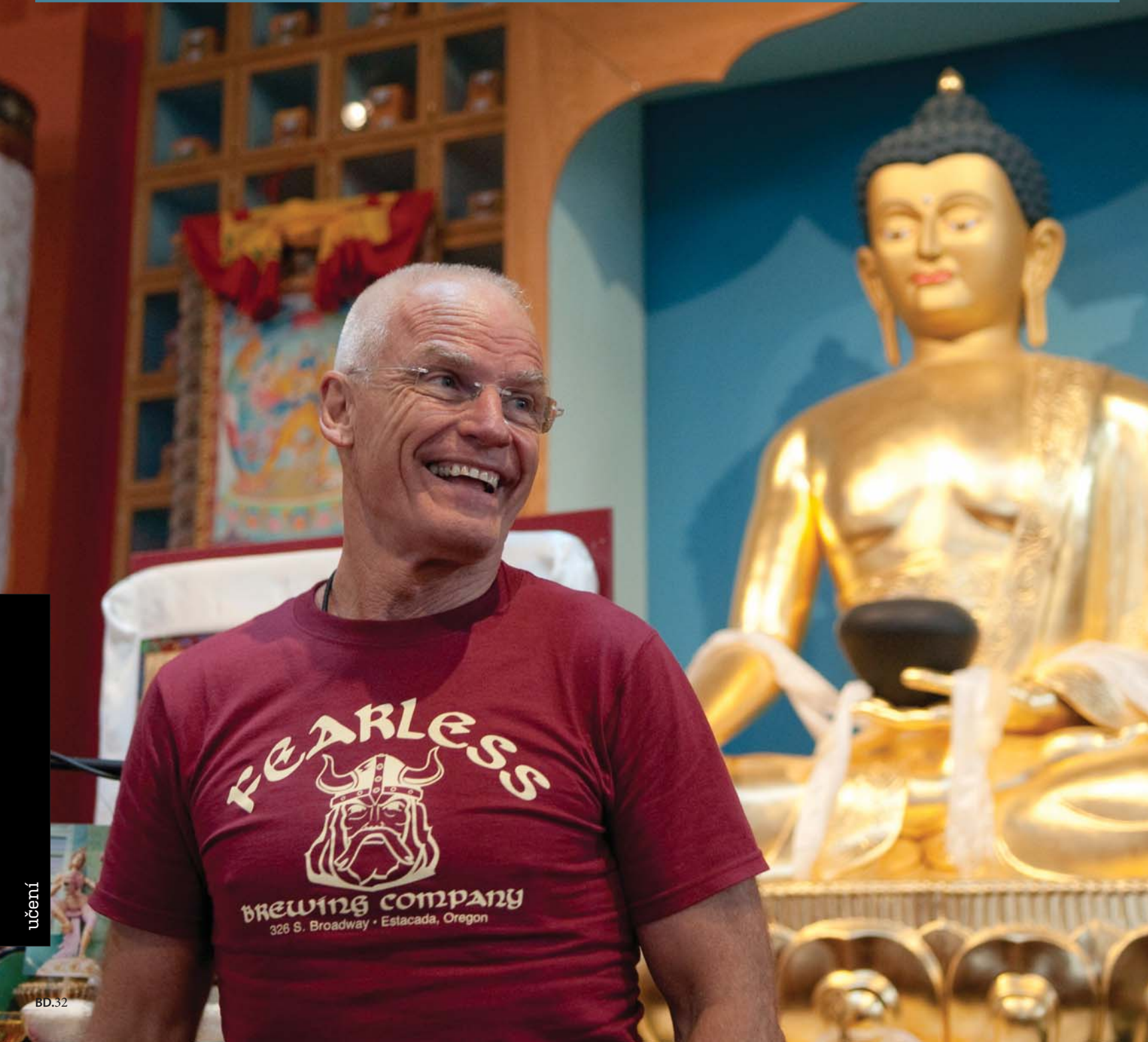

Ukázky z knihy lamy Oleho Nydahla **Být užitečný**

BD
23

Vydavatelství Bílý deštník chystá na podzim roku 2012 k vydání novou knihu pod názvem *Být užitečný*, kterou společně napsali lama Ole Nydahl a Dirk Grosser. Jedná se o dlouhý rozhovor novináře a lamy Oleho, rozdělený do devíti kapitol: *Z Himmelbjerget do Himaláje, Filozofie, náboženství nebo životní styl, Osvícení a další velká slova, Praxe, Politika a soucit, Etika a morálka, Kultura a konzum, Budoucnost buddhismu a Svoboda*. Přinášíme vám ukázky z několika kapitol.

Z Himmelbjerget do Himaláje

Proč právě buddhismus? Pocházíš z Dánska, mohl ses stejně tak rozhodnout pro křesťanství nebo nějaké skandinávské přírodní náboženství. To všechno je přece blíže než Tibet...

Asi jsem spíš neměl na vybranou. Jako dítě se mi za druhé světové války i po ní zdávalo o mužích a ženách v červených šatech, což ve čtyřicátých letech v Dánsku ničemu neodpovídalo a dost mě to udivovalo. Jako dítě jsem kreslil obrázky, na kterých jsem těmto lidem v červených rouchách pomáhal v boji a vodil je mezi horami, které v Dánsku nemáme, do údolí, kde byli v bezpečí. Nejznámější a druhá nejvyšší „hora“ Dánska se jmenuje Himmelbjerget (česky Nebeská hora) a měří 147 metrů.

Tak to jste ale, vy Dánové, velmi blízko nebi.

My místo toho snášíme nebe dolů na zem (smích). Později, když jsem byl starší a mé noci vyplnily jiné věci, se ve mně probouzel horečnatý zájem, kdykoliv jsem si mohl něco přečíst nebo poslechnout o Tibetu a Centrální Asii. A přestože jsem se poměřoval také s hrdiny islandských ság, věděl jsem, že tam na mě čeká něco rozhodujícího.

Lamové mě ve skutečnosti od prvního setkání nazývali Mahákála, což je hlavní ochránce naší linie. V zimě 1986 jsme s mou ženou Hannah a hrstkou přátel projížděli na otevřených korbách prastarých nákladáků Tibetem. Zhruba hodinu před městem Kanche ve východním Tibetu vedle řeky a holých hor jsme uviděli skrze rozvířený prach velkou čtverhrannou budovu z jílu podobnou pevnosti, na které ve stejných vzdálenostech vytvořila klesající vápenná voda obrazy sloupů. Neuvěřitelně silně nás přitahovala. Chtěl jsem, aby řidič zastavil, a bušil jsem do střechy kabiny nákladáku tak silně, že jsem do ní udělal prohlubně. Jenže on byl od neustálého hluku rozbitého auta tak hluchý, že si ničeho nevšiml. Když konečně v Kanche zasta-

vil, ihned jsme s Hannah seskočili z korby a skoro jsme přistáli na několika mniších, kteří se starali o malý klášter našeho dlouholetého učitele Kalu rinpočeho. Na naše dotazy, co je to za velký dům s bílými pruhy mezi silnicí a řekou, odpověděli, že je to Adubcang, kde vyrůstal 16. Karmapa, náš hlavní lama. Šestnáctého Karmapu jsme potkali v roce 1969 v Nepálu na začátku našeho tříletého pobytu v Himálaji. Při naší třetí návštěvě Nepálu jsme našim rachotícím mikrobusem Volkswagen s 34 koňskými silami jeli do Káthmándú čtvrt hodiny po něm. Tak fungují silné svazky: my jsme cestovali několik týdnů po zemi z Evropy přes muslimské země, indickou Bódhgaju do Nepálu. Karmapa přijel do Káthmándú po třinácti letech, aby inauguroval obrovskou svatyni Örgjena Tulku a předal u stúpy Bódhnáth celou řadu výjimečných iniciací a odkazů zvaných *Kagjü ngagdzö*, Poklad manter Kagjü. Poprvé jsme se s ním setkali na Svajambhú během ceremonie černé koruny a stali jsme se ihned jeho žáky – i v tomto životě.

Fascinoval tě nejprve Karmapa jako člověk a teprve pak Buddhovo učení, anebo to šlo ruku v ruce?

Ne, už když jsem na kodaňské univerzitě psal závěrečnou práci o filozofovi Aldousovi Huxley, jsem od buddhismu očekával absolutní pochopení. Chtěl jsem ukázat cestu lidského rozvoje bez drog. Byla to doba, kdy jsme kvůli drogám ztratili mnoho dobrých přátel. Dánsko bylo v tomto ohledu vždy vpředu, a to vědomě. V roce 1961, zrovna když jsem ukončil vojenskou službu, se poprvé objevila marihuana. V roce 1966 k nám přišlo zrovna na mé narozeniny první LSD, krátce poté, co ho Hoffmann objevil. Tehdy existovala tři evropská hlavní města drogové kultury: Londýn, Amsterodam a Kodaň. Tento celý vnitřní svět se do Dánska, které bylo vždy otevřené novinkám, dostal velmi rychle. S Hannah jsme nejprve sdíleli nadšení z této zdánlivě rychlé cesty k absolutním stavům mysli. Znali jsme působení Timothyho Learyho na univerzitách na Východním pobřeží USA a kruhy, které byly „in“, polykaly Brány vnímání Aldouse Huxleyho.

Míchalo se všechno páté přes deváté, byla to idealistická a velmi vzrušující doba: Beatles a Rolling Stones, ale také jsme kvůli drogám ztraceli stále více přátel. V roce 1967 jsme se byli v Kodani podívat na Maharišiho Maheše Jogiho, ale to byl hinduismus a pro nás byl příliš nasládlý. Zároveň jsme slyšeli o východních Tibetanech, Khampech, kteří v roce 1959 takřka beze zbraní udatně bojovali proti čínským okupantům a kteří svou zemi bránili již v roce 1950 během prvního čínského útoku. Oni, a ne středověká tibetská armáda, převedli vysoké lamy přes himálajské průsmyky do bezpečí Indie. Tak jsme si poprvé všimli Tibeťanů a jejich náboženství.

Když jsme se učili během našich pobytů v Asii, objevil se pak přístup ke světu z pohledu „to a zároveň to“ namísto „buď, anebo“ bezmála sám od sebe. Pomáhali nám při tom silní východní Tibeťané a naši učitelé. Hned jsme si s Hannah všimli, že tito lidé v sobě měli něco podobného Vikingům, a ihned jsme se mezi nimi cítili jako doma. Díky nim bylo všechno kompletní.

Velkým příkladem pro nás byl vznešený a zcela realizovaný Lobpön Ccheču rinpoče z Bhútánu, kterého jsme od roku 1987 pravidelně zvali do našich center na celém světě a kterého popisují v mých knihách *Moje cesta k lamům* a *Jízda na tygrovi*. Není možné ho dostatečně vychválit. Zasáhl každého a všude podporoval naši práci. Navzdory velmi slabému srdci cestoval celé měsíce po západním světě a dával požehnání našim centrům Diamantové cesty až do roku 2003, kdy bohužel v Bangkoku zemřel. Byl pro nás obrovskou, nezištnou pomocí a také tím, kdo nás přivedl ke Karmapovi.

A díky Karmapovi pak přišlo nadšení pro Buddhovo učení?

Ano, navzdory našemu v každém ohledu vzrušujícímu životu, jsme byli s Hannah především intelektuálové, pro nás muselo všechno sedět na každé úrovni. Jakmile se něco nedalo přesvědčivě vysvětlit nebo bylo spojené se sentimentem, rychle to zničil často nešetrný dánský humor. V duchovním poznání Tibeťanů jsme žádnou logickou díru

To, co dělají Buddhové, je, že prostřednictvím svých metod odstraňují zatemnění, která nám brání v rozpoznání toho, čím jsme vždy byli a budeme.

Existuje ale také „chytrá“ pýcha. Nazývá se „diamantová“ a činí toho, kdo ji prožívá, bohatým. Tato pýcha je založena na tom, že prostor je informací a všichni, my i všechny bytosti, mají proto buddhovskou podstatu. Můžeme se tak učit ze zkušeností druhých. Lidé okolo tento přístup cítí, velmi se jim líbí a začínají se otevírat.

Ve skutečnosti si myslím, že ten velký počet přátel, který mám (a mé vlastní trvalé štěstí), se objevil do velké míry díky tomu, že jsem v druhých vždycky cítil něco neobyčejného, cestu z podmíněného světa, ať už prostřednictvím odvahy, radosti, nebo nějakého zvláštního druhu soucitu. Rozhodně se od nich učím tolik, co oni ode mě. Tak se po léta společně hluboce rozvíjíme a srůstáme. Jsme rodinou v nejlepší slova smyslu. Rušivé pocity pak vidíte jako nudné hosty po špatném večírku. Navenek nic neukážete, ale myslíte si: „Prosím, už nikdy nechodte.“

Samsára (skt., objevování se a mizení) a *chorwa* (tib., kolo jevů, ve kterém jsme chyceni) znamenají, že nemáme brát vážně měnící se pocity. Jen tak nám budou moci druzí důvěřovat a využívat nás jako ztělesnění učení.

Jak jsme již krátce zmínili, výzkum, především v oblasti elementárních částic a prožitků klinicky mrtvých, nám právě otevírá světy vzájemné podmíněnosti, kde se nenachází žádná trvalá nezávislá existence, což Buddha rozpoznal díky osvícení a popsal pojmem „prázdnota“. Není to černá díra, ale prázdnota prostá všeho, co omezuje.

V již zmíněném Velkém hadronovém urychlovači (angl. Large Hadron Collider) v CERNu u Ženevy mezitím naši schopní vědci vyvinuli stonásobně a nedávno

dokonce stotisícnásobně vyšší teplotu, než je uvnitř Slunce, kdy se vodík při odhadem 20 milionech stupňů Celsia mění v helium, tedy nepochopitelně horko. Chtějí tak nalézt Higgsovu částici, která má činit svět hmotným, ale ta zůstává nenalezitelná. Vědci jsou stále méně jednotní v tom, zda taková částice vůbec existuje. Buddha na základě svého vnitřního vhledu říkal: „Forma je prázdnotou, prázdnota je formou. Forma a prázdnota jsou neoddělitelné.“ Když zkoumáme to, co se objevuje, nenalézáme podle jeho poznání nic, co by mělo nějakou existenci. Na konci se všechno objevuje a zároveň rozpouští v prostoru. Ale tento prostor je zase základem pro nekonečné možnosti. Opačně, ale podobně se svět projevuje v případě Casimirova efektu: v úplném vakuu se objevují a zase mizí virtuální částice. Taková je i mysl: je zároveň formou i prázdnotou.

Když si myslíme, že tu něco je, jsme materialisté. Případá nám to bezpečně, ale pak jsou skutečné také stáří, nemoc, smrt a omezení rychlosti. Existují i utrpení s tím spojená. Když ale říkáme, že tu nic není, je to nihilismus a nic již nemá smysl. V obou případech pak děláme chyby jako jeden opilý muž, který si na Silvestra zapálil rachejtli doutníkem, a pak si ji dal do pusy. Musíme být schopni obsáhnout obojí. Na jednu stranu je všechno jako sen. Všechno se objevuje, mění a působí všude okolo i v nás samotných. Zároveň však existuje velmi důležitý rozdíl mezi dobrými a špatnými sny. Vytvářením dobrých dojmů se mysl zklidňuje. Díky nadbytku rozvíjíme stále více pochopení a děláme něco užitečného. To nás uvolní a z tohoto vnitřního klidu se objevují další „zážitky aha“. Máme okolo sebe více prostoru a vidíme ještě jasněji: ostatní jsou

jako já, chovají se tak, jak se cítí, podle toho, co je potká. Pak pro ně děláme vědomě ještě více dobrých věcí, dále prohlubujeme svůj vhled a vysvobozujeme se z představy „já“ odděleného od celku. Další cesta pak nečekaně otevře absolutní úroveň, na které prožíváme stejně krásy ve vnějším i ve svém vnitřním světě, takže se odvážíme vyjít za ztuhlé představy a být tím, co je vědomé, a sice samotným zářivým prostorem vědomí. To je stav osvícení, ve kterém se rozpouští nejenom rušivé pocity, ale také ztuhlé představy. Pak máme zcela efektivní, radostnou a užitečnou mysl. A jak jsme již říkali, žádný Buddha k ní nemůže nic přidat. Všechno už tu je. Prostor je pochopením, prostor je informací. Všichni to sdílíme. To, co dělají Buddhové, je, že prostřednictvím svých metod odstraňují zatemnění, která nám brání v rozpoznání toho, čím jsme vždy byli a budeme.

... Osvícení a další velká slova

Co je to pro tebe osvícení?

Na toto téma existují ústní i písemné zdroje. Jde hlavně o dvě úrovně: vysvobození, kdy rozvineme vhled, že vše osobní, jako tělo a vnitřní stavy, prochází neustálými změnami. Na základě toho opustíme představu skutečně existujícího „já“. Osvícení se projevuje, když odpadnou i ztuhlé představy a mysl pracuje bez konceptuálních překážek. Na první úrovni, na úrovni vysvobození, odpadá mylná představa „já“ odděleného od celku. Neprožíváme se pak jako zranitelné tělo ani jako smíšené pocity a jsme díky tomu nezranitelní. Samozřejmě používáme tělo a řeč k užítku ostatních. Od této úrovně

vnímáme přes dalších deset úrovní mysl stále více jako zářící vědomý prostor, který je ze své podstaty pochopením, jeho prožívání je nejvyšší radostí a ve svém projevu je aktivní láskou. Ten, kdo toho dosáhne, se prožívá plně a úplně jako se vším spojený. Vidí svět jako kolektivní sen, jehož prožívání je zabarveno proudy prožívání bytostí, které jsou v nich chycené, a proto trpí, a pracuje tedy ze všech sil, aby je z takové situace vysvobodil. Prvním krokem je, že je vede z negativních stavů vědomí ke smysluplným a dále na nadosobní úroveň, kde se vše vysvobozuje samo od sebe. Velký jogín Saraha popsal před 1 200 lety situaci omezených představ takto: „Ten, kdo si myslí, že jevy jsou skutečné, je hloupý jako kráva. Kdo věří, že nejsou skutečné, je ještě hloupější,“ protože si přivodí bolestné prožitky. Spolu s Hannah jsme v letech 1968–1972, když jsme pobývali většinou v centrálním a východním Himálaji, dostali požehnaní, iniciace a učení od tuctu nejznámějších tibetských dosažitelů. Všichni měli neuvěřitelné vlastnosti, a kdykoliv to bylo možné, přijímali požehnaní od 16. Karmapy, zvaného „Diamant spontánní nejvyšší moudrosti“, prvního vědomé se znovuzrozujičího lamy Tibetu. Byl považován za krále tibetských jogínů a není tak obecně známý jako Dalajlama, žák žáka jeho čtvrté inkarnace, jen proto, že se držel zdaleka od nepěkné tibetské politiky. Namísto toho pracoval s bezpečným celostním metod Diamantové cesty v náboženské oblasti.

Takže o sobě netvrdíš, že jsi osvícený.

Ne, něco takového bych přece musel prožívat neustále. V Diamantové cestě „osvícený“ znamená „vševědoucí“. Ale

skutečně si, se vši skromností, která mi je vlastní, myslím, že jsem dosáhl následováníhodného, fundamentálně šťastného a vysvobozeného stavu. Cítím se být nástrojem, který přináší užitek druhým. Největší radost mám, když pro ně dělám něco trvale smysluplného, a prožívám spolu s nimi, když jim náhle zazáří v očích světlo a oni chápou: „Nemusím se ničeho bát. Má mysl je prostorem, a tedy nezničitelná.“ Pak je možné si všechno užívat, celou svobodnou hru potenciálu. Nikdo už není chudásem, který jde do kina a doufá, že budou dávat dobrý film, protože jinak ztratí peníze a večer. Stává se z nás majitel kina. A to, jestli jsou přítom filmy o něco horší, nebo lepší, už není tak důležité. Rozhodující je, že projekční plátno nemá díry a promítačka funguje – tedy bohatství vnímaného. Schopnost mysli být si vědomá je pak důležitější než kvalita dojmů. Člověk se stává sám od sebe neohroženým a radostným, dívá se z této úrovně na svět a říká si: „Nejsi tady sám. Každý je sice sám pro sebe jednička, ale ostatních je bezpočet.“ A potom pro ně něco dělá. Snažím se toho dosáhnout, ale nevidím se přitom jako osoba, ale jako aktivovaný slib. Jsem například totálně nezpůsobitý pro luxus. Příliš dlouho trvá. Všechno musí mít příchutě napětí, smyslu a dobývání světa. Bývám třeba občas na Maui na Havaji, kde několik Američanů ze Středozápadu postavilo buddhistické centrum v evropském stylu, většinou, abych tu pracoval na knihách. Když pak občas během dne strávím pár hodin ve vlnách, už se mi zase chce jet někam jinam na přednášku. To, co se pro mě počítá, je úkol. Goethe by měl radost: „Kdo spěje dál, vždy dále, jen...“

BD 23 Z připravované knihy Být užitečný
připravil Jan Matuška